

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z PRZYRODY DLA KLASY IV SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Zgodny z programem nauczania przyrody w klasie 4
„Poznajemy przyrodę”

autorzy: Katarzyna Przybysz, Anna Romańska

Podręcznik „Poznajemy przyrodę”

autorzy: Katarzyna Przybysz, Anna Romańska,
Joanna Gadomska

Małgorzata Fedoruk
Rok szkolny 2024/2025

Cele oceniania

- 1 Wychowawczy - Wspieranie uczniów poprzez diagnozowanie ich osiągnięć w odniesieniu do wymagań edukacyjnych zawartych w podstawie programowej i programie nauczania.
2. Diagnostyczny - Dostarczanie uczniom i rodzicom informacji o postępach w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć.
3. Dydaktyczny - Uzyskanie informacji zwrotnej dla nauczyciela w celu doskonalenia, jakości pracy edukacyjnej.

Zasady oceniania

- 1) Zasady PZO są zgodne z Wewnątrzszkolnymi Zasadami Oceniania.
- 2) Ocenianie ma być systematyczne, sprawiedliwe i jawne.
- 3) Warunkiem zaliczenia przedmiotu jest uzyskanie rocznej oceny, co najmniej dopuszczającej.
- 4) Obowiązuje sześciostopniowa skala ocen, przy ocenach częściowych dopuszczalne jest stosowanie plusów („+”) i minusów („-”).

Formy pomiaru dydaktycznego

Narzędzia i środki stosowane przy ocenianiu uczniów to:

Sprawdzian wiadomości

- Obejmuje zakres materiału od 5 do 15 jednostek lekcyjnych.
- Ma formę testu pisemnego złożonego z różnego rodzaju zadań.
- Termin ustalony, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, czas trwania może być krótszy niż jedna godzina lekcyjna.
- Sprawdziany pisemne są obowiązkowe.
- Uczeń, który nie zgłosił się na sprawdzian z przyczyn usprawiedliwionych, musi przystąpić do niego w ciągu dwóch tygodni od daty powrotu do szkoły.
- Jeżeli nieobecność na sprawdzianie jest nieusprawiedliwiona, uczeń przystępuje do niego na pierwszej lekcji, na którą przyszedł.)
- Każdy uczeń na własną prośbę ma prawo pisać sprawdzian poprawkowy (formę oraz termin ustala z nauczycielem). w terminie do 2 tygodni. Obie oceny są wpisywane do dziennika.

Kartkówka z bieżącego materiału

- Pisemna praca, sprawdza wiedzę z trzech ostatnich jednostek lekcyjnych, nie musi być wcześniej zapowiedziana.
- Nieobecność ucznia na kartkówce nie zwalnia go do zaliczania danej partii materiału.

Odpowiedź ustna – sprawdza wiedzę z trzech ostatnich jednostek lekcyjnych, nie musi być wcześniej zapowiedziana,

Kryteria oceniania odpowiedzi ustnych:

- Pełna odpowiedź na jedno pytanie – dopuszczający,
- Pełna odpowiedź na jedno pytanie i częściowa na drugie – dostateczny,
- Pełna odpowiedź na dwa pytania i częściowa na trzecie – dobry
- Pełna odpowiedź na trzy pytania – bardzo dobry

Ponadto ocenianiu podlegają:

Prace dodatkowe – (referaty, modele, prace samodzielne wymagające korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej),

Udział w konkursach geograficznych, olimpiadach, reprezentowanie szkoły w różnego rodzaju przedsięwzięciach,

Aktywności na lekcji –Uczeń, który wykazuje się aktywnością na lekcjach jak również poza zajęciami otrzymuje znak (+) bądź ocenę w zależności od zaangażowania oraz ilości pracy, jaką wykonał. Za zebranie pięciu (+) uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą.

- prezentacje dłuższych wypowiedzi,
- udział w dyskusjach,
- prezentowanie pracy grupy,
- krótkie odpowiedzi w toku lekcji,
- pisemne zadania domowe,
- sporządzanie map myślowych, posterów, portfolio,
- stosowanie zintegrowanej wiedzy do rozwiązywania problemów (według wymagań i standardów),
- wykonanie prac dodatkowych związanych tematycznie z przedmiotem (zapropionowanych przez ucznia lub wskazanych przez nauczyciela),
- inne działania wynikające z zainteresowań ucznia, wiążące się z programem nauczania geografii jak i wykraczające poza program, np.: własne działania na rzecz środowiska potwierdzone przez nauczycieli lub dyrektora szkoły, przygotowanie materiału do nowej lekcji, zorganizowanie wystawy, konkursu itp.

Nieprzygotowanie do lekcji

Dopuszcza się zgłoszenie przez ucznia nieprzygotowania do lekcji (brak zadania, nieprzygotowanie z trzech ostatnich tematów, brak podręcznika), co nie skutkuje oceną niedostateczną, lecz jedynie wpisem w dzienniku o treści: „np”.

Uczeń może zgłosić nieprzygotowanie 1 raz w semestrze - przy realizacji 1 tygodniowo lub 2 razy w semestrze przy realizacji 2 zajęć tygodniowo.

Uczeń powinien zgłosić brak przygotowania tuż po sprawdzaniu obecności, inaczej jego zgłoszenie nie zostanie przyjęte. Zgłaszanie nieprzygotowania nie dotyczy zapowiadanych prac klasowych, sprawdzianów, kartkówek. Brak przygotowania w innej sytuacji skutkuje otrzymaniem oceny niedostatecznej.

Przy ocenach częściowych dopuszcza się stosowanie znaków (+) i (-). Znak (+) powoduje podwyższenie oceny o 0,25 stopnia, np. 3+ to 3,25. Znak (-) powoduje obniżenie stopnia o 0,25 np. 3- to 2,75. W klasyfikacji semestralnej i końcowo rocznej obowiązuje ta sama skala nie stosuje się jednak znaków (+) i (-)

Skala ocen

1. Stopień celujący – 6
2. Stopień bardzo dobry – 5
3. Stopień dobry – 4
4. Stopień dostateczny – 3
5. Stopień dopuszczający – 2
6. Stopień niedostateczny – 1

Wymagania oraz kryteria oceniania

Wymagania

Program nauczania ściśle określa wymagania na poszczególne oceny. Stopień opanowania poszczególnych treści ocenia nauczyciel, stosując wymienione wyżej formy pomiaru dydaktycznego.

Wszystkie prace pisemne i ustne są tak skonstruowane, aby sprawdzać stopień opanowania treści nauczania na różnych poziomach.

Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów oraz ich rodziców o:

- 1) wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych, wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania;
- 2) sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów;
- 3) warunkach i trybie otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych.

Ponadto na bieżąco – podczas zajęć lekcyjnych oraz bezpośrednio przed pracami kontrolnymi uczniowie zapoznawani są ze stosowanymi wobec nich wymaganiami programowymi (z danego zakresu materiału) oraz kryteriami oceniania.

Ogólne kryteria oceniania na poszczególne stopnie:

Celujący (6)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- posiada wiedzę wynikającą z samodzielnych poszukiwań i przemyśleń,
- potrafi korzystać ze wszystkich dostępnych źródeł informacji,
- biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych, proponuje rozwiązania nietypowe, rozwiązuje także zadania wykraczające poza program nauczania,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadzie geograficznej,
- dostrzega i rozwiązuje problemy istniejące w środowisku geograficznym w różnych skalach przestrzennych i czasowych,
- swobodnie posługuje się mapami różnej treści, analizuje i wnioskuje na podstawie danych materiałów źródłowych.

Bardzo dobry (5)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- posiada wiedzę pozwalającą na samodzielne jej wykorzystanie w nowych sytuacjach,
- sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami, samodzielnie rozwiązuje problemy i zadania, posługując się nabytymi umiejętnościami,
- potrafi poprawnie rozumować w kategoriach przyczynowo-skutkowych,
- potrafi powiązać wiedzę z kilku przedmiotów przy rozwiązywaniu zadań,
- wypowiedzi ucznia są samodzielne, wyczerpujące pod względem merytorycznym, poprawne rzeczowo i językowo,
- wyjaśnia i ocenia przebieg i konsekwencje zjawisk i procesów przyrodniczych, ekonomicznych, politycznych i kulturowych.

Dobry (4)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- zna definicje, fakty, pojęcia,

Na ocenę śródroczną i roczną uczeń pracuje systematycznie; nie ma możliwości zmiany oceny w wyniku jednorazowego przygotowania się z określonej części materiału.

- operuje poprawnie słownictwem geograficznym,
- rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne, a trudniejsze wykonuje pod kierunkiem nauczyciela, z pewną dozą samodzielności i inwencji,
- potrafi korzystać z różnych źródeł informacji w celu odczytywania, interpretowania i przetwarzania informacji zapisanych w postaci mapy, tekstu, tabel, wykresów, fotografii, modeli, schematów.

Dostateczny (3)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności określone programem nauczania w danej klasie na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej,
- zna fakty, definicje i pojęcia pozwalające na rozumienie najważniejszych zagadnień,
- wykonuje typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim poziomie trudności,
- potrafi pod kierunkiem nauczyciela skorzystać z podstawowych źródeł informacji,
- stosuje wiedzę w typowych sytuacjach.

Dopuszczający (2)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- posiada poważne braki w wiedzy, nie wykluczają one jednak możliwości uzyskania przez ucznia podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki,
- rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności, przy wyraźnej pomocy nauczyciela.
- odpowiedzi ucznia są fragmentaryczne, popełnia błędy rzeczowe,
- mierna znajomość mapy, nie potrafi ująć zagadnienia całościowo,
- posiadane umiejętności przy zaangażowaniu ucznia umożliwiają jego edukację na następnym poziomie nauczania.

Niedostateczny (1)

Ocenę otrzymuje uczeń, który:

- nie posiada wiedzy podstawowej,
- popełnia błędy rzeczowe,
- nie potrafi zastosować wiedzy w sytuacji typowej, nieskomplikowanej nawet z pomocą nauczyciela,
- pomimo działań wspomagających i zapobiegawczych ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Otrzymanie danej oceny oznacza jednocześnie opanowanie wiedzy i umiejętności z poziomu niższego

Kryteria oceniania poszczególnych form kontroli:

Procentowy udział poprawnych odpowiedzi	Ocena
Pow.100%(za wykonanie dodatkowego zadania)	Celujący
90% - 100%	Bardzo dobry
75% - 89%	Dobry

50% - 74%	Dostateczny
30% - 49%	Dopuszczający
0% - 29%	Niedostateczny

UWAGA: Uczeń, który podczas pracy pisemnej nie wykonywał pracy samodzielnie (posiadał niedozwolone źródła) lub odpisywał zadania od kolegi otrzymuje ocenę niedostateczną bez możliwości poprawy.

Warunki klasyfikacji semestralnej i promocji do klasy programowo wyższej

Warunkiem promocji do klasy programowo wyższej jest otrzymanie rocznej oceny klasyfikacyjnej wyższej od stopnia niedostatecznego. Śródroczna (semestralna) i roczna ocena klasyfikacyjna musi wynikać, z co najmniej trzech ocen cząstkowych przy wymiarze godzin nieprzekraczającym 1 godz. tygodniowo i z co najmniej czterech ocen przy wymiarze przekraczającym 1 godz. tygodniowo.

Ocena śródroczna (semestralna) jest średnią ocen cząstkowych.

Stopień celujący na koniec semestru i roku szkolnego może otrzymać uczeń, który był uczestnikiem olimpiady przedmiotowej na poziomie, co najmniej okręgowym lub odniósł sukces w innym przedsięwzięciu, które wiązało się z wykazaniem dużej wiedzy ponadprogramowej, jak również uczeń, który w ciągu roku angażował się w działalność proekologiczną i turystyczną poprzez uczestnictwo w wycieczkach szkolnych, warsztatach i innych imprezach o charakterze ekologicznym i turystycznym.

Jeżeli w wyniku klasyfikacji śródrocznej, stwierdzono, że poziom osiągnięć edukacyjnych ucznia uniemożliwi lub utrudni mu kontynuowanie nauki w klasie programowo wyższej, szkoła umożliwi uczniowi uzupełnienie braków, poprzez uczestnictwo w zajęciach wyrównawczych. Zajęcia takie są prowadzone przez nauczyciela geografii wg potrzeb uczniów, co najmniej raz w tygodniu.

Roczną ocenę klasyfikacyjną ustala nauczyciel w oparciu o oceny końcowe z I i II semestru. Ocena roczna jest średnią arytmetyczną ocen za I i II semestr. Uczeń uzyskuje ocenę pozytywną na koniec roku, jeżeli obie oceny śródroczne są pozytywne.

W przypadku otrzymania stopnia niedostatecznego w wyniku klasyfikacji śródrocznej uczeń ma prawo do jego poprawienia, co wiąże się z uzupełnieniem zaległości programowych. Forma i termin poprawy muszą zostać wcześniej uzgodnione z nauczycielem przedmiotu.

Ustalona przez nauczyciela roczna ocena klasyfikacyjna może być zmieniona w wyniku egzaminu poprawkowego (w przypadku oceny niedostatecznej) lub sprawdzianu wiadomości i umiejętności ucznia (w przypadku wszystkich ocen, po wystąpieniu określonych przepisami warunków).

Istotnym warunkiem otrzymania pozytywnej śródrocznej i rocznej oceny klasyfikacyjnej jest również obecność na zajęciach. Uczeń, który opuścił ponad połowę zajęć, a jego nieobecności są nieusprawiedliwione, nie podlega klasyfikacji i aby otrzymać promocję musi zdać egzamin klasyfikacyjny. Zasady przeprowadzania egzaminu klasyfikacyjnego określają stosowne akty prawne.

Dostosowanie wymagań do indywidualnych potrzeb ucznia

Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne, o których mowa w art.44b ust. 8 pkt. 1 ustawy o systemie oświaty (Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245) do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

- 1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, o którym mowa w art. 71b ust. 1b ustawy o systemie oświaty;
- 2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;
- 3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą na potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii;
- 4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1–3, który jest objęty pomocą psychologiczno- pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 11 ustawy o systemie oświaty.

Warunki i tryb otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej

Za przewidywaną roczną ocenę klasyfikacyjną przyjmuje się ocenę zaproponowaną przez nauczyciela zgodnie z terminem ustalonym w Statucie Szkoły. Uczeń i jego rodzice (opiekunowie prawni) mogą ubiegać się o podwyższenie przewidywanej oceny tylko o jeden stopień. Warunki ubiegania się o ocenę wyższą niż przewidywana

- 1) frekwencja na zajęciach z danego przedmiotu nie niższa niż 80% (z wyjątkiem długotrwałej choroby);
- 2) usprawiedliwienie wszystkich nieobecności na zajęciach;
- 3) przystąpienie do wszystkich przewidzianych przez nauczyciela form sprawdzianów i prac pisemnych;
- 4) uzyskanie z wszystkich sprawdzianów i prac pisemnych ocen pozytywnych (wyższych niż ocena niedostateczna), również w trybie poprawy ocen niedostatecznych;
- 5) skorzystanie z wszystkich oferowanych przez nauczyciela form poprawy, w tym – konsultacji indywidualnych.

Uczeń (jego rodzice) ubiegający się o podwyższenie oceny, zwraca się z pisemną prośbą w formie podania, które składane jest w sekretariacie szkoły, w ciągu 3 dni od przekazania informacji o przewidywanej ocenie rocznej

W przypadku spełnienia przez ucznia wszystkich ww. warunków, nauczyciel przedmiotu wyraża zgodę na przystąpienie do poprawy oceny. W przypadku niespełnienia któregokolwiek z warunków prośba ucznia zostaje odrzucona, a nauczyciel odnotowuje na podaniu przyczynę jej odrzucenia. Uczeń spełniający wszystkie warunki, najpóźniej na 3 dni przed klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej, przystępuje do przygotowanego przez nauczyciela geografii dodatkowego sprawdzianu pisemnego, obejmującego tylko zagadnienia, które uczeń uznał za ocenione poniżej jego możliwości.

Sprawdzian oceniony zgodnie z Przedmiotowymi Zasadami Oceniania zostaje dołączony do dokumentacji wychowawcy klasy. Poprawa oceny rocznej może nastąpić jedynie w przypadku, gdy sprawdzian został zaliczony na ocenę, o którą ubiega się uczeń lub ocenę wyższą. Ostateczna ocena roczna nie może być niższa od oceny proponowanej, niezależnie od wyników sprawdzianu, do którego przystąpił uczeń w ramach poprawy

WYMAGANIA EDUKACYJNE. KLASA 4

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
DZIAŁ I. Badam i poznaję przyrodę						
1	Czego dowiem się na lekcjach przyrody?	● wyjaśnia, czym się zajmuje przyrodnik ● wymienia podstawowe zasady bezpieczeństwa na lekcjach przyrody ● wymienia dwie z czterech dziedzin nauk przyrodniczych	● wyjaśnia, czym jest przyroda ● wymienia trzy źródła wiedzy przyrodniczej ● rozpoznaje niektóre piktogramy substancji niebezpiecznych na rysunkach lub fotografiach ● wymienia zapisy regulaminu pracowni przyrodniczej	● wymienia wszystkie dziedziny nauk przyrodniczych ● podaje definicję przyrody ● wymienia wszystkie źródła wiedzy przyrodniczej ● podaje przykłady substancji niebezpiecznych w swoim otoczeniu	● wyjaśnia, czym zajmuje się każda z dziedzin nauk przyrodniczych (biologia, geografia, chemia, fizyka) ● rozpoznaje i wyjaśnia zagrożenia, odczytując piktogramy umieszczone na opakowaniach różnych substancji ● planuje własną pracę w oparciu o zasady bezpieczeństwa obowiązujące w pracowni	● podaje przykłady znanych przyrodników ● przewiduje skutki użycia substancji niebezpiecznych w niewłaściwy sposób ● proponuje własny regulamin pracowni w oparciu o poznane na lekcji zasady bezpieczeństwa
2	Jak mogę poznawać	● wymienia zmysły człowieka (wzrok,	● wyjaśnia zastosowanie	● wymienia narządy zmysłów	● wyjaśnia funkcję zmysłów	● planuje obserwację pozwalającą na

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	przyrodę?	słuch, węch, smak i dotyk) ● wyjaśnia, czym jest obserwacja ● nazywa prawidłowo przyrządy wykorzystywane w poznawaniu przyrody	zmysłów w poznawaniu przyrody ● podaje przykład obserwacji przyrodniczej opartej na własnym otoczeniu ● wyjaśnia zasadę wykorzystania dowolnego przedmiotu, np. lupy, do dokonywania badań przyrodniczych	● dobiera odpowiedni zestaw przyrządów do planowanego badania lub obserwacji przyrodniczej ● podaje cechy obserwacji przyrodniczej	w poznawaniu przyrody ● dowodzi zasadności systematyczności obserwacji przyrodniczych ● uzasadnia potrzebę dokumentowania obserwacji przyrodniczych	użycie min trzech zmysłów do poznawania wybranego elementu przyrodniczego
3	Jak prowadzić doświadczenia?	● definiuje pojęcie doświadczenie ● definiuje pojęcie eksperyment ● wyjaśnia pojęcia: próba kontrolna i próba badawcza	● wyjaśnia różnice między doświadczeniem a eksperymentem ● poprawnie formułuje problem badawczy ● odróżnia próbę kontrolną od próby badawczej	● stosuje odpowiednią kolejność działań podczas planowania doświadczenia ● stawia bezbłędnie hipotezę	● planuje doświadczenie, które ma na celu potwierdzenie lub zaprzeczenie stawianej hipotezie	● samodzielnie planuje doświadczenie, stawia hipotezę i problem badawczy ● samodzielnie wykonuje zielnik

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		- wymienia etapy od obserwacji do doświadczenia - wyjaśnia zasady bezpiecznej pracy podczas wykonywania doświadczeń	stosuje zasady bezpiecznej pracy podczas wykonywania doświadczeń	planuje proste doświadczenie, np. sprawdzające rozpuszczalność różnych substancji w wodzie	- analizuje doświadczenia i przewiduje stawianą hipotezę oraz problem badawczy - prawidłowo opisuje wykonywane doświadczenia	
4	Z czego składa się otaczający nas świat?	- definiuje pojęcie materia - wymienia stany skupienia (ciekły, stały i gazowy) - nazywa różne stany skupienia wody (lód, ciecz, para wodna) - wymienia ciała kruche, sprężyste i plastyczne znane ze swojego otoczenia	- podaje przykłady materii w swoim otoczeniu - odróżnia stany skupienia (ciekły, stały i gazowy) - definiuje topnienie, parowanie, krzepnięcie i skraplanie - wymienia właściwości ciał kruchych, sprężystych i plastycznych	- porównuje stany skupienia, biorąc za podstawę odległości między cząsteczkami na rysunku lub schemacie - podaje inne niż w podręczniku przykłady ciał kruchych, sprężystych i plastycznych	- potrafi dowieść, że różne przedmioty, np. szkolna ławka, są materią - omawia obieg wody w przyrodzie - bada właściwości ciał i określa ich charakter - przyporządkowuje nieznaną materię do ciał plastycznych, sprężystych lub kruchych na podstawie jego właściwości	proponuje własną listę ciał sprężystych, kruchych i plastycznych, które może spotkać w życiu codziennym

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
5	Gdzie jest północ?	● podaje definicję widnokładu ● wskazuje na ilustracji linię widnokładu ● wymienia nazwy głównych kierunków świata ● opisuje przynajmniej jeden sposób na wyznaczenie kierunku północnego przez uważną obserwację obiektów przyrodniczych	● wskazuje w terenie widnokład i linię widnokładu ● wskazuje główne kierunki świata na róży kierunków ● wymienia przynajmniej jeden sposób na wyznaczenie kierunku północnego przez obserwację Słońca i gwiazd lub obiektów przyrodniczych	● wyjaśnia, dlaczego obserwator jest zawsze w środku widnokładu ● posługuje się pełnymi nazwami oraz skrótami głównych kierunków świata ● przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych ● wyjaśnia, w jaki sposób wyznaczyć północ za pomocą Gwiazdy Polarnej i własnego cienia	● wyjaśnia, od czego zależy zasięg widnokładu ● określa położenie obiektów względem siebie, posługując się nazwami głównych kierunków świata ● podaje nazwy pośrednich kierunków świata ● podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych	● podaje przykłady miejsc i sytuacji z życia codziennego, gdzie możemy zaobserwować różną wielkość widnokładu ● wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich ● wymienia wszystkie sposoby wyznaczenia kierunku północnego
6	Jak wyznaczyć północ za pomocą przyrządów?	● wyznacza na podstawie instrukcji główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu	● omawia budowę kompasu i gnomonu ● wskazuje, co może zakłócać pracę kompasu	● samodzielnie wyznacza kierunki za pomocą kompasu	● samodzielnie wyznacza kierunki za pomocą gnomonu	● wyjaśnia, czym różni się busola od kompasu

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		● konstruuje prosty gnomon, wyjaśnia zasadę jego działania	● określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu	● wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu, posługując się instrukcją	● ocenia dokładność i łatwość wyznaczania północy za pomocą kompasu i gnomonu	● wskazuje zależność między gnomonem a działaniem zegarów słonecznych ● korzysta z GPS, np. w telefonie, do wskazania własnego położenia
7	Podsumowa nie działu	● wszystkie wymagania z lekcji 1–6				
DZIAŁ II. Środowisko życia organizmów						
1	Jak dzielimy organizmy?	● wymienia nazwy pięciu królestw organizmów ● wymienia trzy z sześciu czynności życiowych organizmów żywych ● wyjaśnia, że wszystkie organizmy są zbudowane z komórek ● wymienia cechy	● definiuje pojęcie „czynności życiowe” ● wymienia wszystkie sześć czynności życiowych organizmów	● charakteryzuje czynności życiowe organizmów ● definiuje pojęcie „komórka”	● ocenia, do którego królestwa należy organizm zaprezentowany na zdjęciu lub rysunku ● odróżnia organizm jednokomórkowy od wielokomórkowego	● podaje przykłady organizmów jednokomórkowych ● uzasadnia, dlaczego wirusy nie należą do żadnego z królestw organizmów

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		organizmów				
2	Jak odżywiają się organizmy?	● wyjaśnia, czym jest samożywność ● wyjaśnia, czym jest cudzożywność ● wymienia rodzaje organizmów cudzożywnych (drapieżniki, pasożyty, roślinożercy i wszystkożercy)	● wymienia przykłady królestw organizmów samożywnych i cudzożywnych ● wyjaśnia, co oznacza, że organizm jest pasożytem, drapieżnikiem, roślinożercą lub wszystkożercą ● wymienia przystosowania drapieżników do odżywiania się	● podaje przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych ● podaje przykłady organizmów roślinożernych, drapieżników i pasożytów ● opisuje przystosowania zwierząt do odżywiania się różnymi sposobami	● dowodzi, że człowiek jest organizmem cudzożywnym ● podaje pełne równanie fotosyntezy (zapis słowny) ● opisuje przebieg fotosyntezy	● projektuje doświadczenie pozwalające udowodnić, że światło jest niezbędne do zachodzenia fotosyntezy
3	Jak wygląda życie w wodzie?	● opisuje warunki panujące w środowiskach wodnych	● wymienia ożywione elementy środowiska ● wymienia nieożywione elementy środowiska	● wyjaśnia, jak głębokość zbiornika wpływa na ilość światła dostępnego dla organizmów	● porównuje warunki życia w wodzie z warunkami życia na lądzie	● wykonuje plakat z opisem wybranego zbiornika wodnego zawierający informacje o jego
		● podaje nazwy trzech mieszkańców wód słodkich	● podaje nazwy trzech mieszkańców wód słonych (bez ryb)	● przyporządkowuje organizm do środowiska wód	● podaje nazwę organizmu wodnego na podstawie jego	pochodzeniu (naturalny lub sztuczny) oraz

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
			- wymienia min trzy gatunki ryb słodkowodnych - wymienia przykłady zbiorników sztucznych	słodkich lub słonych na podstawie jego wyglądu (na zdjęciu lub rysunku) wyjaśnia, czym jest opór stawiany przez otoczenie fizyczne	zdjęcia lub rysunku - porównuje zbiorniki sztuczne i naturalne, podając przykłady z najbliższego otoczenia - potrafi przyporządkować zbiornik wodny do zbiorników sztucznych lub naturalnych na podstawie ich zdjęć lub rysunków	innych cechach, w tym przykłady zamieszkujących go organizmów
4	Jak wygląda życie na lądzie?	- wymienia trzy z sześciu warunków życia panujących na lądzie - podaje łąkę, las, pustynię jako przykłady środowisk lądowych - wymienia pięć dowolnych	- wymienia wszystkie warunki panujące na lądzie - charakteryzuje pustynię piaszczystą i kamienistą - wymienia naturalne i sztuczne środowiska lądowe	- wyjaśnia, jak zmieniają się warunki życia w środowisku lądowym w ciągu doby - charakteryzuje pustynię lodową - wymienia przykłady organizmów	- wskazuje warunki, które ulegają zmianom w zależności od typu środowiska lądowego (pustynia, las, łąka) - opisuje cechy wybranych organizmów, które przystosowały je do	przygotowuje prezentację w postaci plakatu, prezentacji multimedialnej lub innej formie pokazującej naturalne i sztuczne środowiska lądowe w najbliższym otoczeniu domu lub

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		organizmów lądowych		zamieszkujących góry ● potrafi zaklasyfikować środowisko lądowe jako sztuczne lub naturalne na podstawie jego zdjęcia lub rysunku	życia w górach i na pustyniach ● porównuje lądowe środowiska sztuczne z naturalnymi	szkoły
5	Jak wygląda życie w lesie?	● nazywa warstwy lasu ● wymienia wybrane warunki życia w lesie (np. niższe temperatury latem, wysoka wilgotność) ● rozpoznaje na rysunku lub zdjęciu liście lub gałązki pospolitych drzew i podaje ich nazwy	● wymienia gatunki roślin budujące poszczególne warstwy lasu ● podaje nazwy wybranych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na podstawie ich zdjęć lub rysunków	● wyjaśnia, jaką rolę pełnią lasy w zatrzymywaniu wody w środowisku ● określa cechy roślin tworzących runo, podszyt i warstwę koron	● analizuje skład gatunkowy lasów i wskazuje na tej podstawie ich typ (liściaste, iglaste, mieszane) ● charakteryzuje szczegółowo warstwy lasu ● wskazuje na rolę lasów w ochronie bioróżnorodności na Ziemi	● buduje makietę lasu wybranego rodzaju (liściasty, iglasty lub mieszany) obrazującą warstwy lasu
6	Dlaczego lasy są nam	● rozpoznaje pospolite	● rozpoznaje pospolite	● rozpoznaje drzewa na	● podaje zasady	● proponuje szereg

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	potrzebne?	grzyby na podstawie ich rysunków lub zdjęć (łączy podaną nazwę z ilustracją) - wymienia trzy nazwy grzybów trujących - rozróżnia drzewa iglaste i liściaste - wymienia zasady zachowania się w lesie	grzyby na podstawie ich rysunków lub zdjęć wyjaśnia, jaką rolę pełnią lasy w środowisku i gospodarce człowieka	podstawie ich zdjęć lub rysunków opisuje rolę lasów lub drzew w produkcji tlenu dla wszystkich organizmów	bezpieczeństwa przy zbieraniu i spożywaniu grzybów (pomoc osoby dorosłej, spożycie tylko po ugotowaniu) uzasadnia potrzebę ochrony lasów	działań, jakie może podjąć każdy uczeń w celu ochrony lasów przed ich wycinaniem (np. oszczędność papieru, recykling)
7	Czym różni się łąka od pola uprawnego?	- wymienia warunki życia panujące na łąkach i polach - odróżnia łąkę od pola uprawnego na zdjęciu lub rysunku	- wyjaśnia, jaką rolę pełnią pola uprawne dla człowieka - podaje nazwy typowych organizmów łąki i pola uprawnego	- porównuje warunki życia na łąkach i polach z warunkami życia w lesie - wskazuje łąkę jako środowisko o większej różnorodności biologicznej niż pole uprawne	ocenia związek braku drzew na polach i łąkach z wilgotnością tych środowisk	odróżnia gatunki pospolitych zbóż na podstawie zdjęcia lub rysunku
8	Jakie organizmy mieszkają	wyjaśnia, jak człowiek wpływa na środowisko naturalne	- definiuje środowisko antropogeniczne - wskazuje składniki	opisuje, czym jest udomowienie zwierząt i jakie	- przewiduje skutki dalszej antropopresji - porównuje cechy	wykonuje szkic najbliższej okolicy, wskazując elementy

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	blisko człowieka?	rozpoznaje (łączy nazwy z ilustracjami) organizmy zamieszkujące otoczenie człowieka	środowiska antropogenicznego w najbliższej okolicy samodzielnie wymienia nazwy organizmów zamieszkujących blisko człowieka	pozytywne skutki miało ono dla rozwoju cywilizacji wymienia gatunki udomowionych zwierząt	różnych owadów jadowitych proponuje sposoby zachowania się w sytuacji kontaktu z owadami jadowitymi	antropogeniczne i naturalne swojego otoczenia
9	Jak organizmy przystosowały się do życia w różnych warunkach?	- wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie - wymienia przystosowania zwierząt do życia na lądzie na przykładzie psa domowego	- wymienia skrzela jako organ wymiany gazowej u ryb - wyjaśnia, jak organizmy przystosowują się do sezonowych wahań temperatury	- wyjaśnia wpływ kształtu ciała na ograniczenie oporu wody - porównuje przystosowania do życia w wodzie i na lądzie na przykładzie kaczki i kury (ptactwo domowe)	- wyjaśnia mechanizm działania linii bocznej - dowodzi, że kaczka posiada cechy budowy przystosowujące ją do życia w wodzie a kura do życia na lądzie - analizuje sposoby poruszania się na lądzie i w wodzie, podając przystosowania zwierząt	analizuje zdjęcie nieznanego organizmu i ocenia, w jakim środowisku on zamieszkuje na podstawie zewnętrznych cech budowy

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
10	Podsumowanie działu	● wszystkie wymagania z lekcji 1–9				
DZIAŁ III. Obserwujemy pogodę						
1	Co to jest pogoda?	● wyjaśnia, co to jest pogoda ● określa pogodę na podstawie ilustracji (mroźna, śnieżna, słoneczna, deszczowa) ● wymienia nazwy składników pogody	● definiuje pojęcia „powietrze”, „atmosfera” ● charakteryzuje poznane składniki pogody ● opisuje pogodę, którą widzi za oknem	● wyjaśnia poprawność stwierdzenia „pogoda jest zawsze” ● wyjaśnia, co to jest ciśnienie atmosferyczne ● rozpoznaje nazwy składników pogody w tekście prognozy pogody	● podaje przykład znaczenia atmosfery dla życia na ziemi ● wyjaśnia związek między ciśnieniem atmosferycznym a powstawaniem wiatru	● dowiadyuje się, jaki jest skład powietrza ● charakteryzuje wilgotność powietrza jako składnik pogody
2	Jak się bada pogodę?	● podaje nazwę przyrządu służącego do pomiaru temperatury ● odczytuje z termometru temperaturę powietrza ● rozróżnia temperaturę dodatnią	● wyjaśnia, czym zajmuje się meteorolog ● dopasowuje rodzaj termometru do pomiaru temperatury ● prowadzi obserwacje temperatury powietrza ● wymienia nazwy	● wyjaśnia, jak powstają prognozy pogody ● podaje zastosowania termometru w różnych sytuacjach życia codziennego ● dopasowuje składnik pogody do przyrządu, którym	● analizuje zapisane podczas obserwacji wyniki pomiaru temperatury ● wskazuje jednostki pomiaru, w jakich mierzy się ciśnienie atmosferyczne, opady, prędkość wiatru	● podaje przykład kraju, w którym stosuje się skalę Farenheita ● przelicza stopnie Celsjusza na stopnie Farenheita

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		i ujemną	innych przyrządów meteorologicznych	jest badany ● określa kierunek, z którego wieje wiatr		
3	Czym są opady i osady atmosferyczne?	● podaje, z czego mogą być zbudowane chmury ● rozpoznaje symbole pogody dotyczące zachmurzenia ● podaje przykłady opadów atmosferycznych ● zapisuje parametry pogody obserwowane w ciągu dnia	● podaje nazwę przemiany stanu skupienia, dzięki której powstają chmury ● dzieli opady na te, które mają stan skupienia stały i ciekły ● rozpoznaje na mapie pogody symbole dotyczące opadów	● wyjaśnia, co to jest mgła ● rozpoznaje i nazywa symbole stosowane na mapach pogody ● podaje przykłady różnych opadów ze względu na ich intensywność ● podaje przykłady opadów atmosferycznych i ich stan skupienia	● wyjaśnia, w jakich warunkach chmury mogą być zbudowane z kryształków lodu ● wyjaśnia, czym się różnią opady od osadów atmosferycznych ● charakteryzuje warunki, w jakich powstają: rosa, szron, szadź i gołoledź ● opisuje prognozę pogody na podstawie mapy pogody ● dokonuje analizy danych zebranych w kalendarzu pogody	● bada doświadczalnie powstawanie chmury oraz szronu ● odczytuje prognozę pogody dla swojej miejscowości, korzystając z internetowych serwisów pogodowych
4	Jakie zjawiska pogodowe	● podaje przykłady groźnych zjawisk pogodowych	● rozpoznaje groźne zjawiska pogodowe przedstawione na	● charakteryzuje poznane groźne zjawiska pogodowe	● porządkuje groźne zjawiska pogodowe w zależności od pory	● projektuje doświadczenie pozwalające

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	są groźne?	● wyjaśnia skrót RCB	ilustracjach ● podaje przykłady sytuacji, w których możemy otrzymać alert RCB ● wyjaśnia, jakie niebezpieczeństwo jest związane z upałem, burzą, huraganem ● podaje przykłady innych groźnych zjawisk pogodowych	● wymienia w kolejności kolory tęczy ● podaje przykłady bezpiecznych zachowań w czasie upału, burzy, huraganu ● wskazuje, jakie niebezpieczeństwo jest związane z zawieją i zamiecią śnieżną	roku, w której najczęściej występują ● wyjaśnia powstawanie tęczy ● wskazuje, jakie niebezpieczeństwo związane jest z silną mgłą, trąbą powietrzną i gołoledzią ● wyjaśnia, czym są orkany	zobaczyć kolory tęczy ● wyszukuje informacje na temat obliczenia odległości burzy na podstawie czasu między błyskawicą a grzmotem
5	Co ma wspólnego pogoda ze Słońcem?	● wyjaśnia pojęcia wschód, zachód słońca, dzień, noc, doba ● wskazuje na widnokręgu lub schemacie miejsca wschodu, zachodu słońca w ciągu doby ● podaje porę dnia, gdy cień jest najkrótszy	● omawia pozorną wędrówkę słońca nad widnokręgiem ● wyjaśnia, czym jest górowanie słońca i południe słoneczne ● podaje porę dnia, gdy cień jest najkrótszy i najdłuższy w ciągu roku	● omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia ● wyjaśnia zależność między wysokością słońca a długością cienia w ciągu dnia ● podaje przykład, jak można wykorzystać kierunek cienia do	● wyjaśnia pojęcia świt i zmierzch ● omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia ● wskazuje zależności między wysokością słońca a temperaturą w ciągu dnia	● podaje przykłady z życia codziennego, w których przydaje się wiedza na temat zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		i najdłuższy w ciągu doby		oznaczenia kierunków świata		
6	Jak zmienia się pogoda w różnych porach roku?	● podaje nazwy kalendarzowych pór roku i daty ich rozpoczęcia ● podaje dwa przykłady zmian zachodzących w przyrodzie charakterystycznych dla każdej pory roku ● podaje nazwy pór roku gdy w Polsce dzień jest najdłuższy i najkrótszy	● dostrzega zależność między wysokością słońca a długością cienia w ciągu dnia i w ciągu roku ● dopasowuje zjawiska pogodowe do pory roku, w której najczęściej występują	● rozpoznają porę roku na podstawie daty z kalendarza ● określa miejsca wschodu i zachodu słońca w różnych porach roku, podając skróty międzynarodowe kierunków świata	● opisuje zmiany w położeniu słońca nad widnokretem w ciągu roku ● stosuje określenia: przesilenie, równonoc ● podaje nazwy termicznych pór roku	● wyjaśnia, dlaczego Australijczycy święta Bożego Narodzenia spędzają na plaży ● podaje przykłady innych państw, w których pory roku są „odwrotnie” niż na półkuli północnej
7	Podsumowanie działu	● wszystkie wymagania z lekcji 1–6				
DZIAŁ IV. Ja i moje ciało						
1	Jak jest zbudowane moje ciało?	● wymienia kolejne stopnie hierarchicznej	● definiuje komórkę i tkankę ● wymienia 3 z 6	● wymienia wszystkie 6 układów narządów ● potrafi	● wyjaśnia, jakie funkcje pełnią układy narządów w jego	● wyszukuje informacje na temat różnic w budowie

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		budowy swojego ciała (komórka, tkanka, narząd, układ, organizm)	podanych układów narządów	przyporządkować narząd do jego układu	ciele odróżnia i nazywa układy umieszczone na rysunku	anatomicznej kobiety i mężczyzny
2	Co się dzieje z moją zjedzoną kanapką?	- wymienia składniki pokarmowe (białka, cukry, tłuszcze, sole mineralne, witaminy) - wymienia narządy układu pokarmowego - wymienia 2 z 4 funkcji układu pokarmowego	- wyjaśnia, jaką funkcję pełnią białka, cukry i tłuszcze - wymienia gruczoły trawienne - wymienia wszystkie funkcje układu pokarmowego	- określa składniki pokarmowe znajdujące się w jego posiłkach - wyjaśnia rolę narządów przewodu pokarmowego	- odróżnia pojęcie przewód pokarmowy i układ pokarmowy - opisuje proces trawienia, używając pojęcia "enzymy trawienne"	- wyjaśnia ogólną rolę gruczołów: ślinianek, wątroby i trzustki - proponuje doświadczenie pozwalające udowodnić działanie śliny
3	Dlaczego oddychamy?	- wymienia narządy układu oddechowego - omawia funkcję płuc	- wymienia elementy dróg oddechowych - wyjaśnia rolę układu oddechowego - wskazuje narządy odpowiedzialne za powstawanie głosu	- rozpoznaje na rysunku poszczególne elementy układu oddechowego - ilustruje działanie strun głosowych	- opisuje mechanizm wdechu i wydechu - wyjaśnia rolę rzęsek pokrywających drogi oddechowe	porównuje na wykresach skład powietrza wdychanego i wydychanego, wskazując różnice
4	Do czego	wyjaśnia, że układ	odróżnia żyłę od	charakteryzuje role	dowodzi, że wysiłek	przygotowuje

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	jest mi potrzebna krew?	krwionośny budują serce i naczynia krwionośne - wymienia składniki krwi - wymienia 2 z 4 funkcji układu krwionośnego	tętnicy na podstawie kierunku przepływu krwi (od serca i do serca) - wyjaśnia funkcje składników krwi (płytek, krwinek białych i czerwonych) - wymienia wszystkie funkcje układu krwionośnego	substancji transportowanych przez krew - wyjaśnia czym jest tętno/puls - mierzy własne tętno/puls	fizyczny powoduje przyspieszenie tętna wskazuje położenie serca na schemacie/rysunku oraz na własnym ciele	plakat/lapbook dotyczący budowy krwi i badań laboratoryjnych krwi
5	W jaki sposób się poruszam?	wymienia składniki układu ruchu	wyjaśnia pojęcie „stawy”	wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem	porównuje zakres ruchów różnych stawów we własnym ciele	proponuje tygodniowy jadłospis produktów zdrowych dla kości
		wymienia składniki szkieletu (czaszkę, klatkę piersiową, kręgosłup, kości kończyn)	wskazuje na rysunku elementy układu kostnego	wyjaśnia rolę mięśni w poruszaniu się	- uzasadnia, dlaczego pokarmy zawierające wapń i białko są ważne dla zdrowia kości - dowodzi, że sole mineralne nadają	

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
					kości twardość	
6	Dlaczego moje ciało się zmienia?	- wymienia narządy męskiego i żeńskiego układu rozrodczego - wymienia 3 zmiany zachodzące w ciele chłopców i dziewcząt podczas dojrzewania	- wskazuje na rysunku i nazywa narządy płciowe męskie i żeńskie - wymienia wszystkie zmiany zachodzące podczas dojrzewania chłopców i dziewcząt	- wyjaśnia rolę hormonów podczas dojrzewania - wyjaśnia, czym jest menstruacja - omawia funkcje układu rozrodczego	- wskazuje czynności higieniczne, które wpływają na zdrowie układu rozrodczego - ocenia wpływ długości snu na swoje zdrowie - określa rolę jąder i jajników	uzasadnia różnice w budowie układów: żeńskiego i męskiego i wyjaśnia ich znaczenie dla pełnionych funkcji
7	W jaki sposób mój organizm odbiera informacje?	- wymienia narządy układu nerwowego (mózgowie, rdzeń i nerwy) - wymienia narządy zmysłów	- przyporządkowuje nazwy zmysłów do nazw narządów zmysłów - wymienia bodźce odbierane przez narządy zmysłów	- wyjaśnia rolę receptorów w odbieraniu bodźców ze środowiska - wyjaśnia działanie narządów zmysłów	- opisuje budowę układu nerwowego - bada współdziałanie zmysłów węchu i smaku	uzasadnia rolę wzroku, węchu i smaku w ostrzeganiu człowieka o zagrożeniach
8	Jak moje ciało broni się przed chorobami?	- wymienia główne czynniki chorobotwórcze (bakterie i wirusy) - podaje nazwy	- wyjaśnia, czym są czynniki chorobotwórcze - wymienia 4 drogi zakażenia	- wskazuje minimum 4 choroby przenoszone drogą oddechową - omawia przyczyny zatruć	proponuje czynności, które pozwolą ustrzec się przed chorobami zakaźnymi	przygotowuje plakat dotyczący wybranej choroby zakaźnej zawierający informacje o drodze

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		minimum 5 chorób wywoływanych przez bakterie ● podaje nazwy minimum 5 chorób wywoływanych przez wirusy	● definiuje pojęcia: odporność i profilaktyka	● proponuje działania profilaktyczne chorób zakaźnych	● opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych ● wskazuje szczepienie jako jedną z dróg profilaktyki chorób zakaźnych	zakażenia, objawach i leczeniu
9	Jak dbać o zdrowie?	● wymienia 3 z 5 zaproponowanych zasad zdrowego stylu życia ● wskazuje zasady zdrowego odżywiania	● wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia	● proponuje działania, które przyczynią się realizacji zasad zdrowego stylu życia	● wyjaśnia rolę aktywności fizycznej ● omawia swoją dietę, oceniając ją pod kątem zróżnicowania	● przedstawia plan swojego dnia uwzględniający wszystkie zasady zdrowego stylu życia
		● wylicza minimum 5 owoców i warzyw	● wyjaśnia, jak zasady zdrowego stylu życia wpływają na zdrowie	● charakteryzuje poszczególne zasady higieny i je omawia ● definiuje pojęcie „dieta”	● analizuje skład talerza zdrowego żywienia ● proponuje jadłospis zgodny z zasadami zdrowego żywienia	
10	Dlaczego nałogi są	● wymienia alkohol, papierosy, e-	● definiuje pojęcie „używków”	● uzasadnia, że fonoholizm jest	● proponuje działania, które mogą	● przygotowuje plakat lub prezentację na

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	niebezpieczne?	papierosy, narkotyki i dopalacze oraz napoje energetyzujące jako używki wymienia skutki fonoholizmu	- wyjaśnia wpływ wymienionych używek na organizm człowieka - wyjaśnia, czym jest uzależnienie	niebezpieczny dla zdrowia wskazuje negatywne skutki nadużywania alkoholu i innych używek	zmniejszyć ryzyko fonoholizmu ocenia na podstawie formularza pytań stopień uzależnienia od telefonu	temat szkodliwości napojów energetyzujących
11	Jak udzielić pierwszej pomocy?	- wymienia podstawowy skład apteczki - wymienia nr 112 jako główny numer alarmowy	- wskazuje przeznaczenie przedmiotów będących na wyposażeniu apteczki - wyjaśnia, jak zadzwonić na numer alarmowy gdy telefon jest zablokowany	- wyjaśnia, jak udzielić pierwszej pomocy w sytuacji oparzeń, ugryzień, ukąszeń, ran lub spożycia trucizny, np. nieznanego grzyba - wybiera sposób udzielenia pomocy adekwatny do opisanego zagrożenia	- wymienia czynności, które należy podjąć w sytuacji wypadku, np. upadku z dużej wysokości - ocenia zasadność użycia rękawic jednorazowych podczas opatrywania ran	wykonuje opatrunek wybranej części ciała, np. przedramienia
12	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania z lekcji 1–11				
DZIAŁ V. Krajobraz wokół nas						

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
1	Czy wszystkie krajobrazy są takie same?	● podaje definicję krajobrazu ● dzieli krajobrazy na naturalne i kulturowe ● podaje przykłady krajobrazów naturalnych i kulturowych	● wymienia, z czego składa się krajobraz ● rozpoznaje elementy krajobrazu należące do przyrody ożywionej i nieożywionej ● odróżnia składniki przyrody od wytworów działalności człowieka	● opisuje wybrany typ krajobrazu, biorąc pod uwagę widoczne składniki krajobrazu ● rozpoznaje w terenie i podaje nazwy składników środowiska antropogenicznego najbliższej okolicy	● podaje zależności między nieożywionymi a ożywionymi składnikami przyrody ● porównuje ze sobą krajobrazy naturalne i kulturowe	● podaje przykład zależności między składnikami krajobrazu ● przygotowuje prezentację na temat krajobrazu najbliższej okolicy
2	Czy to minerał czy skała?	● podaje definicję skały ● wymienia po jednym przykładzie skał litych, zwięzłych i luźnych ● obserwuje skałę i wymienia jej dwie cechy, np. barwę, twardość	● wyjaśnia, że skały są zbudowane z minerałów ● wymienia kryteria podziału skał ● przyporządkowuje skały do odpowiedniej grupy ● podaje przykłady 2–3 skał występujących w najbliższej okolicy	● podaje przykłady minerałów ● wyjaśnia, czym różnią się skały magmowe, osadowe i przeobrażone oraz lite, zwięzłe i luźne ● określa, jakich skał jest najwięcej w okolicy szkoły	● wyjaśnia, co to są surowce mineralne i kamienie szlachetne ● wskazuje w Polsce regiony występowania różnych rodzajów skał ● opisuje i rozpoznaje różne rodzaje skał	● wyjaśnia, dlaczego cegła i beton nie należą do skał ● podaje przykłady różnego zastosowania skał ● tworzy i prezentuje klasie własną kolekcję skał

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
3	Czy każde wzniesienie to góra?	- nazywa trzy główne formy ukształtowania powierzchni - podaje nazwy naturalnych wypukłych form terenu - tworzy model pagórka	- rozpoznaje po opisie główne formy ukształtowania powierzchni - wskazuje na ilustracji formy wypukłe - nazywa elementy wzniesienia i wskazuje je na ilustracji lub modelu	- podaje kolory, jakimi na mapie hipsometrycznej są zaznaczone niziny, wyżyny i góry - wyjaśnia różnicę między pagórkiem, wzgórzem i górą - dzieli formy wypukłe na naturalne i antropogeniczne	- rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni występujące w najbliższej okolicy - podaje przykłady form antropogenicznych - porównuje ze sobą pagórek i górę, podając dwie cechy wspólne i dwie rocznice	- odczytuje przykładowe nazwy nizin wyżyn i gór, korzystając z mapy hipsometrycznej Polski - wyjaśnia, co to jest wysokość względna
4	Czym różnią się formy wypukłe od wklęsłych?	- wymienia nazwy naturalnych wklęsłych form terenu - rozpoznaje na ilustracji dolinę rzeczną - wskazuje 2 różnice między formą wypukłą i wklęsłą	- rozpoznaje na ilustracjach naturalne wklęsłe formy terenu - tworzy model doliny rzecznej - rozpoznaje elementy doliny rzecznej - porównuje formy wklęsłe i wypukłe	- opisuje wygląd wybranej wklęsłej formy terenu - odróżnia górską dolinę rzeczną od nizinnej - podaje przykłady antropogenicznych wklęsłych form terenu i ich znaczenie dla człowieka	- wskazuje na ilustracji lub modelu doliny rzecznej elementy jej budowy - podaje przykłady wpływu ukształtowania powierzchni na inne elementy przyrody oraz na działalność człowieka	- dokumentuje występowanie wypukłe i wklęsłe formy terenu najbliższej okolicy np. w formie zdjęć - wyszukuje w dostępnych źródłach informacji o formach wklęsłych w Polsce, które są

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
				podaje różnice między kotłiną a doliną	- rozpoznaje i nazywa wklęsłe formy terenu w najbliższej okolicy - wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystuje formy ukształtowania terenu do własnych potrzeb	cenne krajobrazowo i stanowią atrakcję turystyczną. Podaje 4–5 przykładów.
5	Jak woda zmienia krajobraz?	- wskazuje, której wody jest na Ziemi więcej – słonej czy słodkiej - nazywa biegi rzeki - podaje przykłady form terenu, które powstały przy udziale rzek oraz wód mórz i oceanów	- określa proporcje między rodzajami wód na Ziemi - wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki - opisuje wygląd doliny rzecznej w biegu górnym, dolnym i środkowym	- rozdziela rodzaje wód płynących - wyjaśnia, w jaki sposób powstają: wydmy, klify, doliny, meandry - dopasowuje formę terenu do biegu rzeki, w którym możemy ją najczęściej zaobserwować	- wyjaśnia, dlaczego tylko niewielka część zasobów wodnych jest zdatna do picia - wskazuje na mapie źródło i ujście rzeki Wisły - korzystając z mapy rozdziela trzy biegi rzeki Wisły	opisuje przykłady wpływu wody na krajobraz
6	Jak człowiek zmienia	rozdziela krajobraz miejski, wiejski i przemysłowy	podaje 3–4 przykłady zmian wywołanych działalnością	obserwuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy	wyjaśnia, w jaki sposób krajobraz naturalny zmienia się	uzasadnia istnienie zależności między składnikami

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	krajobraz?	● wyjaśnia pojęcie „degradacja środowiska” ● podaje: nazwę miejscowości, w której mieszka lub w której znajduje się jego szkoła, opisuje jej położenie oraz cechy wyróżniające	człowieka w krajobrazie miejskim, wiejskim i przemysłowym ● dokonuje oceny krajobrazu najbliższej okolicy ● proponuje, jakie mogą być źródła nazw różnych miejscowości	wywołane działalnością człowieka, podaje ich przykłady ● wskazuje negatywne i pozytywne zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wywołane działalnością człowieka ● podaje przykłady nazw miejscowości pochodzących od nazwiska ich założyciela, cech krajobrazu lub zawodu wykonywanego przez mieszkańców	w antropogeniczny ● podaje przykłady pierwotnych krajobrazów ● podejmuje próbę ustalenia pochodzenia nazwy swojej miejscowości	środowiska przyrodniczego a składnikami środowiska antropogenicznego ● opisuje zmiany w krajobrazie, np. na przestrzeni 10, 20, 50 lat (na podstawie rozmowy z rodziną), przygotowuje plakat lub prezentację na ten temat ● prezentuje informacje dotyczące pochodzenia nazwy swojej miejscowości
7	Jak chronić przyrodę?	● wymienia formy ochrony przyrody występujące w Polsce ● podaje kilka	● podaje cechy parku narodowego, krajobrazowego, rezerwatu przyrody, pomnika przyrody	● wyjaśnia różnicę między ochroną przyrody a ochroną środowiska ● wyjaśnia, na czym	● wskazuje na mapie park narodowy położony najbliżej miejsca zamieszkania ● wymienia miejsca	● prezentuje klasie informacje o 2–3 obiektach chronionych w najbliższej okolicy

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		sposobów, w jakie uczeń klasy 4. może chronić przyrodę i środowisko	● podaje przykłady gatunków wymarłych ● wyszukuje na mapie parki narodowe, wskazuje ich liczbę i nazwę największego, najmniejszego, najstarszego i najmłodszego parku narodowego	polega ochrona gatunkowa ● proponuje działania, które pozwalają na co dzień chronić przyrodę i środowisko	występowania w najbliższej okolicy innych obszarów chronionych, pomników przyrody ● uzasadnia potrzebę ochrony środowiska i przyrody	● wyszukuje informacje na temat planowanych nowych miejsc ochrony przyrody w Polsce
8	Podsumowanie działu	● wszystkie wymagania z lekcji 1–7				
DZIAŁ VI. Korzystamy z mapy						
1	Jak wykonać szkic?	● wyjaśnia, co to jest szkic ● wymienia nazwy przyrządów służących do pomiaru odległości ● podaje, w jakich jednostkach można	● wymienia podstawowe elementy szkicu ● mierzy odległość za pomocą taśmy mierniczej	● wymienia sytuacje z życia codziennego, w których przydaje się umiejętność tworzenia szkicu ● orientuje ● wykonany szkic ● mierzy odległości za	● porównuje dokładność pomiarów wykonanych za pomocą taśmy mierniczej i kroków ● rysuje szkic okolicy szkoły zgodnie z instrukcją	● wykorzystuje inny niż taśma miernicza i kroki sposób na pomiar odległości w terenie ● rysuje szkic z zastosowaniem legendy i zaznaczeniem

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		podać odległości w terenie wykonuje prosty szkic okolicy		pomocą kroków, przelicza odległość na centymetry		przybliżonych odległości
2	Jak narysować plan?	- przedstawia plan przedmiotu jako jego rzut z góry - wyjaśnia, do czego służy skala	- rysuje mały przedmiot w skali 1:1 - wyjaśnia, dlaczego do narysowania planu niektórych przedmiotów należy zastosować skalę - podaje rozmiar rzeczywisty przedmiotu, którego wymiary na planie wynoszą 1 cm × 1 cm	- rysuje przedmiot w skali innej niż 1:1 - przelicza odległości w skali	- rysuje plan pokoju o znanych wymiarach z zastosowaniem skali - przelicza jednostki (metry na centymetry)	samodzielnie rysuje plan np. pokoju, boiska, klasy, dokonując pomiarów i dobierając odpowiednią skalę
3	Czym różni się plan od mapy?	- wyjaśnia, co to jest plan i mapa - wymienia cechy każdego planu i mapy	- podaje różnicę między planem a mapą - porównuje skalę ze sobą (mniejsza, większa)	- porównuje szczegółowość map o różnych skalach - korzysta z planu	- wyjaśnia, dlaczego globus nie jest mapą - podaje przykłady map wykonanych w różnej skali - wyjaśnia, dlaczego	korzysta z atlasu, porównując ze sobą skalę i szczegółowość różnych rodzajów map

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
					plan zawiera dużo szczegółów	odszukuje na mapie świata siatkę kartograficzną a na globusie siatkę geograficzną
4	Czy mapę można czytać?	- wymienia elementy mapy - rozpoznaje znaki topograficzne w legendzie mapy	wskazuje na mapie poszczególne elementy (tytuł, treść, legendę, skalę)	- rozpoznaje różne zapisy skali, potrafi je prawidłowo odczytać - wyjaśnia pojęcie znaki kartograficzne	wyjaśnia, do czego na mapie jest potrzebna legenda	korzysta z map cyfrowych do zaplanowania trasy wycieczki
			- wyjaśnia, w jaki sposób na mapach zaznacza się kierunek północny - odczytuje informacje z mapy, posługując się legendą	interpretuje znaki zamieszczone na różnych mapach	- podaje przykłady znaków punktowych, liniowych i powierzchniowych - wskazuje różnice między mapą cyfrową a tradycyjną	odnajduje na mapie położenie różnych obiektów geograficznych
5	Jak wykorzystać mapy do planowania wycieczki?	- wyjaśnia, co to znaczy zorientować mapę - odczytuje informacje	- wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą kompasu - wyjaśnia, w jaki	wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą obiektów w okolicy	- orientuje mapę za pomocą kompasu lub obiektów w terenie - korzysta z mapy	samodzielnie przygotowuje plan wycieczki, korzystając z planu i mapy

N r	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
		z legendy przydatne podczas planowania wycieczki	sposób obliczyć odległość rzeczywistą, korzystając ze skali liczbowej i podziałki liniowej	● podaje odległość rzeczywistą na podstawie odległości na mapie	turystycznej podczas planowania wycieczki po nieznanym terenie	wielkoskalowej; prezentuje klasie opracowany plan wycieczki
6	Podsumowanie działu	● wszystkie wymagania z lekcji 1–5				
DZIAŁ VII. Na wycieczce						
1	Jak zachować bezpieczeństwo na wycieczce?	● wymienia rodzaje wypoczynku ● wymienia zagrożenia pogodowe (burza, upał) ● wylicza zasady ruchu drogowego, które dotyczą pieszego	● proponuje przykłady wypoczynku biernego i czynnego ● wyjaśnia, jak należy zachowywać się w czasie burzy ● wyjaśnia, jak chronić się przed skutkami upału	● określa typ wypoczynku po podanej nazwie, zdjęciu lub rysunku ● wybiera właściwe ubranie na wycieczkę	● analizuje swój dzień, określając ile czasu poświęca na wypoczynek czynny i bierny ● uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad turysty i analizuje każdą z nich	● projektuje plakat zawierający znaki lub piktogramy opisujące zasady zachowania się wobec przyrody w najbliższym otoczeniu szkoły
2	Jak wykorzystać swoją wiedzę	● wymienia przyrządy do prowadzenia obserwacji	● podaje nazwy przyrządów do prowadzenia	● proponuje odpowiedni zestaw narzędzi do pracy	● dowodzi, że pomiędzy wysokością drzewa	● wykonuje dokumentację fotograficzną

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
	w terenie?	przyrodniczych, które warto zabrać na wycieczkę ● dokonuje obserwacji zgodnie z instrukcją nauczyciela	obserwacji i pomiarów zaprezentowanych przez nauczyciela (mogą być na zdjęciu lub rysunku)	w terenie, dostosowany do celu obserwacji	i długością jego cienia istnieje zależność pozwalająca obliczyć wysokość drzewa ● określa wiek drzewa na podstawie jego obwodu zmierzonego na wysokości 130 cm nad ziemią	napotkanych tropów zwierząt i określa, które zwierzęta je pozostawiły
3	Co ciekawego można zobaczyć w okolicy szkoły?	● podaje przykłady roślin rosnących w pobliżu szkoły ● podaje cechy roślin nadających się na żywopłoty ● wskazuje miejsca w pobliżu szkoły, gdzie możemy zaobserwować elementy przyrody	● rozpoznaje znane gatunki roślin rosnących w pobliżu szkoły ● obserwuje zwierzęta w pobliżu szkoły	● korzysta z przewodnika lub aplikacji do rozpoznawania roślin w celu oznaczenia nieznanych roślin w okolicy szkoły ● odróżnia pokrzywę od jasnoty	● prowadzi obserwacje przyrody żywej i nieożywionej w pobliżu szkoły ● wyjaśnia, dlaczego tereny zielone są potrzebne zwierzętom i człowiekowi	● tworzy album przyrodniczy zawierający min. 5 zdjęć i krótkie opisy obserwowanych elementów przyrody żywej i nieożywionej, które znajdują się w pobliżu szkoły
4	Podsumowanie działu	● wszystkie wymagania z lekcji 1–3				

